

Каб толькі любы не спазніўся,
Каб іншых перагнаць паспеў.

Што сэрца трапятала птахам,
Было і ў поцёмках відно.
А хлопцы скінулі папахі,
І кожны цэліўся ў акно.

Ад хвалявання ледзь не стыну —
Цягну шчаслівы свой білет
І, быццам роўны,
кепку кінуў
Я за папахамі услед.

Здалося, гаснуць зорак свечкі,
Здалося, валіцца страхі,
Калі папахі, як. авечкі,
У двор ляцелі з катуха.

І кепка з казырком зламаным
Упала недзе за кусты,
Яе знайшоўшы пад парканам,
Я зразумеў — білет пусты.

А дзеўчына ад спачування
Сказала:
— Хлопчык, слёз не зводзь.
Прыйшоў ты рана на спатканне,
Як падрасцеш, тады прыходзь.

Ад крыўды я дрыжаў і страху,
З двара ўцякаючы праз бэз,
А нехта па сваю папаху
У акно расчыненае лез.

Прайшлі гады, мінула гора,
Змялелі рэчкі на вірах,
Я праз гады, нібы праз горы,
Ізноў прыехаў у Ахвах.

Нявесты, дзе вы, дарагія,
Ці помніце сяброў былых?
Са мной хлапцы ішлі другія,
І я старэйшы быў за іх.

Усё, як колісь, засталася,
І месяц ўсміхаўся мне,
І напачатку мне здалося —
Дзяўчына тая ж у акне.

Калі ж з папахамі з аўчыны
Пастала, можа, дзесяць душ,
Закінуў у акно дзяўчыны
І я свой модны капялюш.

Хлапцы, што ад трывогі мелі,
Апамыталіся, калі
З акна папахі паляцелі
І хмару пылу паднялі.

Амаль пад самыя вароты
Мой капялюш упаў на дол.
Нібы наскрозь прабіты шротам
З вяршыні горнае арол.

І дзяўчына ад спачування
З папрокамі сказала зноў:
— Прыйшоў ты позна па спатканне,
Чаму раней ты не прыйшоў?

Быў вечар, як тады, харошы,
І зоры бачылі, і лес,
Як хлопец, за мяне малодшы,
Ў акно расчыненае лез.

Заўжды спяшаюся старанна,
Бо не спяшацца не магу,
Але прыйду то вельмі рана,
То надта позна прыбягу.

ПАКУЛЬ НЕ СПЫНІЦЦА ЗЯМЛЯ

Я сонца прагна піў заўсёды,
Ступаючы ў шырокі свет,
Насустрэч чырвані усходу
І чырвані заходу ўслед.

Дзе стромкія ўзняліся горы,
А ў сэрцы — бляскі навальніц,

Я прыгаршчамі чэрпаў зоры
З рачулак горных і крыніц.

Салодкім хмелем пахла глеба
Каля высокіх берагоў.
Я піў з блакітнай чашы неба
Настой аблокаў і лугоў.

У замеці, калі сцяжынкі
Знікалі на крутых гарбах,
Мне ўспомнілася, як сняжынкі
Сцякалі па маіх губах.

Я вёсны піў
па кварце поўнай,
Калі сяўцы ў палёх ішлі,
Халодную прайшоўшы Поўнач,
Я піў мароз, як спірт пілі.

Я навальнічны піў бывала
Гарачы і гаючы сок,
Крутой вясёлкаю бакала
Іскрыўся тонкі беражок.

Шыпшыннік расцвітаў калючы,
І хмель цясніны акрапіў,
Заўжды ўзыходзячы на кручы,
Я хмельны водар ніў і піў.

Зямной красою захапляўся

І радасці не мог стрымаць,
Не раз, не двойчы закахаўся
І песні піў, каб зноў спяваць.

Душы складаная прырода!
Я піў з сябрамі заадно
У радасці — настоі з мёду,
У горы — горкае віно.

Калі я сэрцам піў,
дзвюх кропель
Не праглынуў дзеля пацех.
Я Хірасімы бачыў попел,
Я фестывалю слухаў смех.

І здзьмухваючы, быццам з піва,
Пустога шумавіння злосць,
Піў сэнс жыцця
і быў шчаслівы,
Што праўда ў гэтым сэнсе ёсць.

Люблю пяшчотнасць і адвагу
І п'ю свой дзень да забыцця,
І зноўку адчуваю смагу
Кахання, праўды і жыцця.

Хай у зямлю аднойчы лягу,
Як запавет, скажу здаля,
Каб людзі адчувалі смагу,
Пакуль не спыніцца зямля.

РОДНАЯ МОВА

Я ўспамінаю дзіўны сон старанна.
Прыснілася мне сёння смерць мая.
Пад спёкаю ў даліне Дагестана
Свінцом прабіты ледзьве дыхаў я.

Звініць рака, бяжыць да акіяна,
Забыты і сябрамі, і раднёй,
Я на зямлі радзімы распластаны
Ляжу, пакуль не стапу сам зямлёй.

Смяротны холад засцілае вочы,
Ніхто мяне не чуе, як знарок,
У вышыні сівы арол клякоча,
І стогнуць лані дзесь непадалёк.

І каб паплакаць над магілай ранняй,
Якую не ўдалося абысці,
Няма ні роднай маці, ні каханай,
І нават простаі планкі не знайсці.

Так я канаў ад болю і бяссілля,
Але прайшло раптоўна забыццё,
Бо побач па-аварску гаварылі,
На мове роднай мне па ўсё жыццё.

Пад спёкаю ў даліне Дагестана
Я паміраў, а тут удвох вялі
Гаворку пра якогасьці Гасана,

Пра хітрыкі якогасыці Алі.

Услухваюся ў кожны гук і слова,
І ажываю, як ад дзіўных чар,
І разумею, што ўратуе мова,
А не вучоны доктар ці знахар.

Кагосыці, мабыць, ад бяды суровай
Чужая мова лечыць напавер,
Калі ж мая загіне заўтра мова,
Дык я гатоў памерці хоць цяпер.

Я за яе заўжды душой хварэю,
Хай кажуць — наша мова не ў цане,
Хай не гучыць яна на асамблеі,
Але была і будзе родпай мне.

Каб зразумець Махмуда, супляменнік
Няўжо чытаць павінен пераклад?
Няўжо і я апошні той пісьменнік,
Што піша вершы па аварскі лад?

Люблю жыццё, люблю я ўсю планету,
Куточак кожны, а найбольш сваю
Краіну неабсяжную Саветаў
І па-аварску пра яе пяю.

Яна заўжды ў маёй душы і сэрцы —
Ад Брэста да Камчацкіх большакоў,
Я ўсюды за яе гатоў памерці,

А пахавайце на зямлі бацькоў,

Каб на магіле блізка ад аула,
Каля майго аварскага гнязда,
Успаміналі землякі Расула,
Гамзатава наступніка з Цада.

* * *

Да сузор'яў, у бездань прастору
Адляталі ракеты не раз.
Людзі, людзі — высокія зоры,
Даляцець бы мне толькі да вас.

3 азербайджанскай

Самед Вургун

Я НЕ СПЯШАЮСЯ...

У зорках неба, з мора свішча вецер,
Падымем шклянкі, каб сустрэць зару.
Я не кажу: «Забудзьма ўсё на свеце»,
«Душу крыху сагрэем»,— гавару.
Хай позніцца світанне. Ноч, як футра,
Пры вогнішчы цяплом нас ахіне.
Хай тое, што скажу, не надта мудра,
Ды мудрасць друга — выслухаць мяне.
Пакуль кахаць і пець гарыць жаданне,
Пакуль я прагну сонца і вады,
Прадоўжыць трэба поўдзень і світанне,—
Спяшацца мне
Яшчэ няма куды.

Маё каханне!

Што узрост мой значыць?!

Няхай гады ляцяць, як скакуны.

Я меней бачыў, чым хацеў пабачыць!

Давай з табой абыдзем шар зямны!

Калі маіх лятункаў лёгкі ветразь

Закіне нас у мора да пары,

Мы пройдзем небяспекі кіламетры

І ў завадзі не кінем якары.

Магчыма, зорка нада мной узыдзе,

Знайду яе, магчыма, праз гады.

Ні ясны дзень, ні змрочны мне не збрыдзеў,

Спяшацца мне

Яшчэ няма куды.

За паляўнічым, самым лепшым другом,

Хадзіў я па лясах, нібыта цень.

Давай яшчэ паходзім летнім лугам

І кожнай кветцы скажам: «Добры дзень!»

Рука да кветкі дацягнуцца хоча,

Не для таго, каб рваць або зразаць,

А каб зірнуць у радасныя вочы

І добрыя ёй вочы паказаць.

Раскрыюцца яны па добрай волі,

Пялёсткі ўсцелюць наглыя сляды.

Я не спяшаюся, нібы вятры у полі,—

Спяшацца мне

Яшчэ няма куды.

Плыве павольна хмара сярод ночы,

Рака паціху хвалямі шуміць,

Каб да драбніцы ўбачылі ўсё вочы,

Каб я нічога ўжо не мог забыць.

Не думай, што змарыўся я ў паходзе,

Хачу, каб след пакінуў мой паход.

Калі пражыць не суджана стагоддзе,

Хачу за дзень пражыць дзесятка год.

Хай не спяшаецца пяро ў руцэ паэта,

І не прыспешвае жыццё свае хады.

Будзь доўгі, дзень! Плыві, мая планета!

Спяшацца мне

Яшчэ няма куды.

ЦЕЛАГРЭЙКА

Ты помніш, друг, як, мабыць, недарэчы
Я да цябе ў Маскве ўварваўся ў дом?
І колькі б не пілі мы ў гэты вечар,
Дай бог, каб найчасцей быў гэтакі садом.
Паўднёвец я, прастыў у непагоду,
І ты за легкадумнасць дакараў,
Што, калі мне сябе зусім не шкода,
Табе я трэба і тваім сябрам.
І целагрэйку зняўшы праз хвіліну,
Яе мне па-салдацку падарыў.
«Прастужвацца паэты не павінны!
Дык не хварэй!» — ты так мне гаварыў.
І голас твой, што грэў у завіруху,
Мне не забыць ніяк, пакуль жыву.
Хай будзе трэскай падарунак друга,
Я мора з трэскай той пераплыву.
Калі з ружжом у стэпе я блукаю,
І люты сівер рэжа твар, як шкло,
Адразу целагрэйку апранаю
І адчуваю зноў тваё цяпло.
Калі ў Баку засвішча норд вясновы,
І лёгкія заныюць зноў і зноў,
Мяне радня, не кажучы ні слова,
Кладзе ў пасцель і кліча дактароў.
Я целагрэйку ў радасці і ў горы
Адзену зноў у роднай старане.
Якіх мне дактароў шукаць за морам,
Калі ты ўзяўся вылечыць мяне.

1955

КАР'ЕРЫСТ

Яго каварных думак не выдае пагляд,
А вось памылцы друга, як выйгрышу, ён рад.

Па левіцы службовай ён лезе кожны дзень,
Яму памылка друга — наступная ступень.

На подласці гатовы заўжды, заўжды, заўжды.
«А ці ў яго ёсць сэрца?» — «Яно — катух пусты!»

Дабро зрабіць нікому ніколі ён не ўмеў,
Таму ад лютай злосці і зайздрасці схуднеў.

Яго мы сустракаем звычайна кожны дзень,
Ён за Святлом блукае, нібы злавесны Цень,

А пыл пускае ў вочы! Спытаеш,— ён у лад
Сыпне з вядомых кніжак паўтысячы цытат.

Ён раздае усмешкі, нібыта бэз вясной,
А свой кінжал атрутны хавае за спіной.

Паклёпнікава сэрца нянавісцю смяліць,
Ён хоча непрыкметна агульны дом спаліць.

*

Зласлівы, подлы, хітры, ліслівым здольны быць,
Калі чужая слава да воблакаў грыміць.

Яму і злосць, і зайздрасць засцеляюць белы свет,
Калі таленавіты праславіцца паэт.

Яму ён цісне рукі, стараецца дружыць,
А сам гатоў ад злосці яго са свету зжыць.

Калі ж баец славыты праз тысячы грамоў
Адважным пераможцам вяртаецца дамоў,

Зайздроснік побач трэцца, нібы і ён герой,
Нібыта з пекла бою зляцеў у мірны строй.

Тут прыказку старую дарэчы прыгадаць:
Як жаба пі надзьмецца, а ёй сланом не стаць.

*

Калі ашуг прыцісне да сэрца звонкі саз,
Каб праспяваць Краіне Саветаў шчыры сказ,

І кветкі аксакалу яго сябры нясуць,
Зайздроснік жа гатовы яго з гары сапхнуць.

Калі пілот-дзяўчына імчыцца, як страла,
Народ нясе ёй славу, зайздроснік — церні зла

Усім цынічна шэпча: «Каб я жанчынай быў,
Мяне б яшчэ не гэтак Славыты палюбіў».

Напэўна, нехта лічыць, што гэта фанфарон.
Не! Страшны ён, бо знешне зусім не страшны ён

Узброіўся нягоднік лісліваю хлуснёй
І з праўдаю святою вядзе таемны бой.

Усмешкай ліслівай ёй любіць сустракаць.
Даверлівых не цяжка такому адшукаць!

Сумленнага прамоўцу нягоднік не міне
І гучнаю цытатай адразу рот заткне.

Ён надта ж любіць сходы і пустату прамоў,
Пакуль не набалбоча, не выправіш дамоў.

Ён «вылучыўся з масы». Бывае малады
Работнік спатыкнецца і ступіць не туды.

Паўзе нягоднік ціха, аж словамі кране,
Ды юнака за дробязь адразу праглыне.

Прамову так закруціць: «Ён вораг, хоць юнак,
А ворагу не можам мы дараваць ніяк!»

Яго мы раскусілі, яму мы кажам: «Стоп!
Вялікую эпоху запляміў твой паклёп!

Душа твая, як сажа, язык — атрутны меч,
Таму Зямля Саветаў табе гаворыць: ПРЭЧ!

Прэч з нашае дарогі і з нашага двара! —
Ад злосных кар’ерыстаў пазбавіцца пара!
1938

3 узбекскай

З у л ь ф і я

КРОПЛЯ

Табе сягоння пяцьдзесят, мой друг,
Хоць ты далёка, я сцвярджаю смела,
Што сонцу пяцьдзесят, і ў кветках луг
Здаецца мне таксама пасівелым.
Пяру з папераю таксама пяцьдзесят,
Ды я радкі стрымаць не маю сілы —
І ўжо шуміць дажджом і лісцем сад,
А сум і радасць пабываюць крылы.
Казалі нам арабы нездарма
(А мудрацоў сярод арабаў многа),
Што ў свеце пайдаўжэй дарог няма,
Чым паміж сэрцамі дарога.
Да самай заповітнае вярсты
Дайсці нялёгка, асабліва першым.
Я ж пракладу між сэрцамі масты
Натхнёным, шчырым і сумленным вершам.
Я патаемна ў дом твой не ўвайду,
Твой лёс не раскалю халодным кліпам,
Я не паклічу на цябе бяду,
Лепш у спакоі твой спакой пакіну.
Калі ж збяруцца ворагі й сябры
І ўсе за стол з твае пасядуць ласкі,
З'яўлюся я, як воблачка з гары,
Як першы верш або пачатак казкі.

Мне, кроплі, доўга месца не шукай,
Для кроплі месца — на лістку ці ў чашы.
Ты лепш гасцей ласкавей сустракай,
Лепш пі віно і слухай тосты нашы.
Ты раптам ставіш келіх свой пусты,
Глядзіш на ўсіх туманымі вачыма,
Таго шукаеш і гукаеш ты,
Каго вярнуць ніколі немагчыма.
Навокал людзі, але ты даўно
У адзіноце на вясёлым балі,
Ты прагна п'еш іскрыстае віно,
Тваё ж натхненне — бура у бакале.
Цябе бярэ ў палон журба твая,
Суроваю цвярозасцю карае,
Падобная слязінцы салаўя,
На дне бакала кропелька жывая!
Няхай гарыць і свеціцца яна,
Празрыстая і чыстая заўсёды,
Няхай няшчырасць выпаліць да дна,
Але не дасць чаканай асалоды.
Хто ж тая кропля? Іскарка вачэй —
Слязінка, мара, што заўжды павінна
Гарэць, як зорка, ў цемні начэй,
І хваляваць далёкія ўспаміны?
Каханняя, можа, палахлівы дар,
Здабыты, як загоеная рана,
Душы жаночае неўтаймаваны жар,
Што на цябе павяў нечакана?
Што б ні казалі, кропля — гэта я,
Так, я. І ты ўжо не пакутуй.

Глядзі, каб часам кропля з ручая
Салодкай не зрабілася атрутай.

М і р т э м і р

ВОБЛАКА

I

У белых воблаках блакіт вясновы неба,
Чакаем з воблака і малака і хлеба.
Плывуць аблокі — будзе добры май:
Запахла і дажджом, і навальніцай,
І гром грыміць услед за бліскавіцай,
За ліўнямі прыходзіць ураджай.
А пойдзе дождж — трава у пояс будзе,
Пшаніца выспее і малака прыбудзе.

II

Аблокі белыя плывуць у сіпім небе,
Нібы за лебедзем ляціць у вырай лебедзь,
Нібыта гораў снежныя вяршыні
На шоўку неба вывела рука
Вялікага умельца — мастака,
І маладзік намалявала сіні,
І Млечны Шлях яна праклала роўны,
А гэта ж горы белае бавоўны.

3 калмыцкай

Міхаіл Ханінаў

АРАНЗАЛ

(3 паэмы)

Сорак першы.
Палі запалалі.
І насустрач вайне праз агні
Я ляцеў на сваім Аранзале,
Танканогім калмыцкім кані.
Рваўся ў бой,
Каб пад нашай зямлёю
Не глуміўся фашысцкі тыран,
І, паранены, стрэўся з сям'ёю
Беларускіх братоў-партызан.
Пад Смаленскам, ля сцен Магілёва,
За Дняпром і ў лясах на Дзвіне
Зноў імчаўся я ў бітвах суровых
На калмыцкім сваім скакуне.
Беларусы мяне засланылі,
Калі край у агні палымнеў,
І тады ля кастра, на прывале,
Камандзірам абралі мяне.
Нас нявечылі рурскія кулі
І світалі па лесе, як град.
У бінтах і ў прабітай кашулі,
Ледзь жывы, я вяртаўся ў атрад.
Атуліла увагай і ласкай

У зялёным лясным будане
Беларуская маці — Параска
І ад рап ратавала мяне.
Скрозь:
Пад Мінскам, пад Пінскам і Гродна
Білі ворага мы напавал,
І ў свяшчэнным змаганні пародным
Нёс мяне праз агонь Аранзал.
Конь праз багну знаходзіў дарогу,
Добра ведаў, дзе смерць абміне,
І аднойчы на повадзе доўгім
Выцяг з самага пекла мяне.
Ён імчаўся, нібы апантаны,
Па дрыгве, па счарнелым бары.
Падабралі мяне партызаны —
Зноў у смерці адбілі сябры.
Не сціхала баёў навальніца.
Не шкадуючы сіл і жыцця,
Мы ўзнялі на Дзяржаўнай граніцы
Палымяны прастрэлены сцяг.
Нас віталі ў Еўропе народы,
Аж зямля пад нагамі гула,
Бо вясна сорак пятага года
Услед за намі па Захад ішла.
Неслі Ленінскі сцяг неўміручы
Партызанскія нашы палкі,
І фашысты зрываліся з кручы
У бяздонную прорву ракі.
Кожны з нас, нібы віцязь былінны,
Вызваляў за кварталам квартал,

І па дымных завулках Берліна
Капытамі грымеў Аранзал.
«Пе-ра-мо-га!» — кацілася рэхам
Над зямлёй шматгалосіца моў...
На сваім Аранзале паехаў
Я ў калмыцкія стэпы дамоў.
Ён скакаў па палескім балоце,
Па бязмежных расійскіх краях,
І звінелі калечкі аброці,
Быццам першая песня мая.
Я глядзеў, як на золата зліткі,
Як на вытканы сонцам узор,
І на родны улус, на кібіткі,
На кавыльны калмыцкі прастор.
І сцяжынка вяла Аранзала
Да кібіткі, што роднай лічу,
Але сэрца маё падказала
Аб усім далажыць Ільічу.
З ім сумленне і думы звяраю,
Ім акрылена вера мая.
Пра свабоду Савецкага краю
Перш дакладваю Леніну я.

3 яўрэйскай

Ізі Жарык

ПЕСНІ ПРА ПЕСНІ

1

Навошта песні я свае спяваю,
Калі вятры пяюць паміж лісця?
А галава баліць і не сціхае,
Хоць я яе люляю, як дзіця.
Мой бацька, вечна змучаны работай,
Не літары выводзіў, а крукі.
І я, як ён, напэўна, шыў бы боты,
Сукаў бы дратву, забіваў цвікі.
Калі лагодны вецер на прадвесні
Пастукаецца ў шыбы да шаўца,
І я спяваў бы за варштатам песні,
Без сэнсу, без пачатку і канца.
І быў бы п бясклопатны рамеснік,
Спакойны ад бяздумнага жыцця...
Навошта ж, галава, вучыцца песням
І быць непаслухмянай, як дзіця?

2

Няхай мяне ў вяках не будуць ведаць,
Маё імя не здолеюць знайсці,
Я да нашчадкаў невядомым следам
Хачу з натхнёнай песняю дайсці.
І я б спяваў пра лес і неба просінь,

Пра зоры і пра першую траву,
Ды не магу, каб мне лягчэй жылося,
Калі нялёгка іншыя жывуць.
Мяне і сёння вабіць дзень вясновы,
Люблю ружовы золак сустракаць,
Ды не пяю пра іх, бо ў час суровы
Пра зоры песня можа пачакаць.
І не бяда, што праз вякі вучоны
Мае сляды не здолее знайсці.
Я, як салдат, у галаве калоны
Павінен з песняй новаю ісці.

3

Маладым паэтам прысвячаецца

Нашы бацькі гаравалі вякамі,
Крык заглушыўшы ў сэрцы сваім.
Грызлі мы чэрствы акраец, як камень,
Самі мужнелі і верылі ім.
Мы не шукаем сягоння спакою,
Болей не просім сухіх праснакоў —
Сэрца у кожнага з нас трапяткое
Б'ецца гарачаю сілай бацькоў.
Чуецца, з нас песняры вырастаюць
З новаю сілай жывых галасоў.
Гэта мае аднагодкі спяваюць.
Слухайце песню, як шум каласоў.
1925

* * *

Я сёння нечакана смерць адчуў
І аж адскочыў на дзесятка крокаў,
Бо я яшчэ здавацца не хачу
І знікнуць, як раса знікае ў спёку.
Мяне спакой заплюшчаных павек
І цішыня нябыту не прывабляць,—
Таму і нарадзіўся чалавек,
Каб жыць, смяяцца, радавацца, плакаць.
З тае пары, як я сябе пазнаў,
Мяне жыццё ўзняло і акрыліла,
Мяне яно, як ранняя вясна,
Нясе і ўзносіць з неадольнай сілай.
Маё жыццё — мой баявы равеснік,
Яшчэ нам столькі суджана стварыць,
Яшчэ злажыць такія трэба песні,
А значыць — трэба доўга, доўга жыць.
Калі ж знянацку куля напаткае,
Ёй трапяткое сэрца не прабіць.
Мне сорамна, што часам смерць пужае,
Калі так хочацца і так патрэбна жыць.

3 чэшскай

Пётр Безруч

ЧЫРВОНАЯ КВЕТКА

За цёмным акном у шчарбатым гаршчэчку
Сумуе калючы запылены кактус.
Аднойчы уранні
Сцяблінка раскрыла маленечкі келіх
Чырвонае кветкі.
Паэт быў у нас з маладымі вачамі,
Любіў ён шыкоўныя свежыя рулад
І гучнай страфою уславіў пялёсткі,
Ды грэбліва кпіў ён
З чырвонае кветкі.
Ёсць чэрствыя людзі і злыя заўсёды,
Асцём зараслі іх спакойныя душы.
А што ў іх у сэрцах?
Яны ж не пабачаць у прыцемках ночы
Чырвоную кветку.

3 венгерскай

Дзюла Ійеш

ПРАДВЕСНЕ

Неўсталяваны, без прыкметных змен,
Прадзьмуты навывёт, прапахлы вапнай,
Без аканіц, без вокан і без сцен,
Да навальніцы і да грому сквапны,
Маланкаю разбуджаны ад сну,
Ізноў чакае гэты край вясну,
Прапахлы свет жывіцаю сасновай,
Падлогай вымытаю гаспадыняй новай,
Свет, у якім цяпла чакаць пачну,
Прымі мяне, прасторны, чысты дом,
І пасялі мяне ў кватэры дальняй!
Вясну, абыдзеную маляром,
Вітаю скразнякі і першы гром
Я, летуценнік і стары шукальнік.

Як тут хвалюе ўсё парой світальнай!
Ты пакажы мне, дзе той выключальнік,
Дай я ўключу, шаноўны дружа,
За сонцам месяц і галактык люстры,
Няхай усё прамень асвеціць шустры.
Было дасюль даволі цемнаты,
Даволі завірух, ільду і сцюжы!
Сагрэтае паветра ацяпленнем
Нясе да пас ласкавія пласты,

І неба сіль, узнятая пад намі,—
Ты — абаронца наш і наша воля ты.
Нас астудзілі страшныя дарогі.
Не ведаю, на колькі хопіць змогі,
Патрэбен нам спакой замест трывогі,
Кватэра, вокны, дзверы і парогі,
Паліца кніжак і дыван пад ногі —
Звычайны быт і ціша за сцяной,
Каб сходзіліся гутарыць са мной
Сябры, якіх я трачу год за годам,
І маладыя —

Каб чакалі тут,
Калі пачнецца ясная пагода!

Аціла Бераш

ГРУКОЧУЦЬ ТАБУНЫ

То нікацін грызе, то часам алкаголь,
То гора пазрывае ўсе прабоі,
А ты не верыш, што шукаў цябе,
Не веру сам, што я жыву табою.
Грукочуць табуны ў маіх вушах,
Я ўспамінаю аб мінулым леце,
Сабою захапіўся, але зноў
Гудзе вільготны сакавіцкі вецер.
Красавіком азораны разліў,
І жнівень надышоў не вельмі рана,
Запалкамі кастрычнік падпаліў

Лісты і пераспелыя каштаны.
Грукочуць табуны ў маіх вушах,
Радок даспелы стаў перад вачыма.
Што пажаданні! Кнігу я сваю
Убачыў у руках сустрэчнае дзяўчыны.
Я выйду, закасаўшы рукавы,
У белае свавольства снегападу.
Людзей шукаюць людзі, каб кахаць
І паслязаўтра сустракаць каляды.

Міклаш В е р а ш

ПЕСНЯ КАХАННЯ

З чарэшань снегу намяло,
А ён і не растаў ад спёкі.
Згуляць бы нам з табой, Іло,
Ці, як раней, пусціцца ў скокі.

Ты мне жадай адных удач,
Каб песня аж да зор шугала,
Каб я ляцеў, як той скрыпач
З карціны мастака Шагала,

Ці валацугай па шляхах
Ішоў ад хаты і да хаты,
Каб думалі, што я манах,
Адны святошы і вар'яты,

А ты б сядзела на страсе,
Адзеўшы танняя аздобы,
І ў шаліноўку пакрысе
Складала дробны мой заробак.

Хай песня зорная твая
У неба скрыжаванні месціць,
Каб не спаткнуўся болей я
Аб сцэпу зайздрасці і злосці.

Час акрыліў, зірні, Іло,
Малога Міклаша з Ілонкай,
І ўсё, што некалі было,
Цяпер здалося песняй звонкай,

І нашы летуценні ўсе,
Твае прыдумкі і парады,
З табою мора нас нясе
У казачныя вадаспады,

Бо казка зноў жыве, Іло,
Яе чароўныя прылівы
Адкрылі вусны, ногі, лоб,
І я шчаслівы, я шчаслівы!

Даўно завуць цябе маёй,
Мяне тваім завуць нязменна,
Бо гэта сцверджана крывёй,
Пра гэта ціха шэпчуць гены.

Няхай так будзе, як было —
Мы сталі песняю, Іло.

Э н д р э Р а ж а

НЕДАРАВАНЫ ПСАЛОМ

Як не запоўняць кволья крыніцы
Усіх марскіх глыбіняў таямніцы,
Так прыгажосць тваю не апісаць.
Як рэчка неспакойная бруіцца,
І неба ў рэчцы сонечнай іскрыцца,
Каб недзе ў вусці сіняй хваляй стаць.
Усё ў табе сабралася адразу,
Гатовае, як трапны сказ да сказу,
З мінулага ў наступнае прыстаць.
Рассыпаліся пырскі, як карункі,
А я табе збіраю падарункі,
Як іскры, іх у лона прынясу.
У роце соль трашчыць ад хваляў шэрых,
Лабасты камень разбівае бераг
І дзвюх галінак кволую красу.
Не сумнявайся ты ў маіх намерах —
Я кроплі поту з жорнаў закарэлых
Табе, як кроплі шчасця, прынясу.
Усё жывое да цябе імкнецца,
Пачуццяў круг ніколі не замкнецца:
Перад табою радуюцца ўсе,
Нібы перад жаданым падарожжам

Ці перад раннем светлым і прыгожым,
Што прывітанне ўсіх званіц нясе.
І горад музыкі, і лозы вінаграду
Узяць цябе ў свае абдымкі рады,
Каб рассыпаць сузор'і па расе.
Тваю істоту я прыняць гатовы
У сэрца і ў заржаўленыя словы,
Тваё ж свавольства адштурхне мяне,
Усё запоўніць космасам вышынным,
Закруціцца пякельная машына
І бераг твой ужо не абміне.
Калі б ты на хвіліну уявіла,
Што спее выбух навальнічнай сілы
І ў цішыні маланкай секане.
Ты пекнаты дзівоснай чараўніца,
Ці знікні, ці адкрый мне таямніцы,
Каб вір кахання здолеў зведаць я,
Адкрый усё, што засланыюць хвалі,
Што берагі скалістыя схавалі,
Чым свеціцца істота ўся твая.
Ці ява ты? Скажы мне шчыра, дзе ты?
Трывожуся даўно, ці існуеш ты,
Бясконца фантазія мая?

З іспанскай

Пабла Нэруда

РАСПАРАДЖЭННЕ

Сяброў я прашу, каб мяне пахавалі
на востраве Чорным,
на ўзбярэжжы знаёмым, дзе зморшчыны
скалаў і хваляў
больш ніколі не ўбачаць патухлыя вочы мае.
Кожны дзень акіян
мне прыносіў туманы
ці ўзлёты блакіту,
або проста бязмежжа спакойнай вады,
ён прыносіў усё,
што прасіў я,
што гоіла сэрца.
Кожны крок кармарана ў жалобным адзенні,
кожны ўзлёт шэрых птахаў зімовай парой,
кожны круг сарагасаў,
прыбітым прыбоем,
кожнай хвалі узлёт, што страсае з сябе
халады,
і з-пад цёмнага пласту вады патаемны
гербарый,
народжаны горкаю соллю,
туманам і ветрам,
выйдуць морскія зоры
на бясконцы пясок прыбярэжны —

ўсе жывыя крыніцы прыморскай зямлі
добра ведаюць радасць маю,
добра знаюць,
што заснуць я хачу між павекамі
акіяна і гэтай зямлі...

Да бяздонных глыбіняў
залевы і дзікія ветры,
што развейваюць пылам здзічэлыя хвалі,
панясуць мяне рэчышчам цёмным
да вялікай вясны адраджэння.
Расчыніце вы побач магілу каханай
і дазвольце
аднойчы прайсці ёй са мною ізноў па зямлі.

© OCR: Камунікат.org, 2017

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2017

© PDF: Камунікат.org, 2017

Кнігі Сяргея Грахоўскага

Дзень нараджэння. Вершы. Мінск, 1958.
Ад вясны да вясны. Вершы. Мінск, 1958.
Горад маладосці. Нарыс. Мінск, 1960.
Чаканне. Вершы. Мінск, 1960.
Сёння і заўтра. Вершы. Мінск, 1961.
Бацькі і дзеці. Нарыс. Мінск, 1962.
Табе зайздросціць сонца.
Вершы. Мінск, 1963.
Памяць. Вершы. Мінск, 1965.
Які вялікі дзень. Апавяданні. Мінск, 1966.
Гарыць касцёр. Вершы. Мінск, 1966.
Тры вымярэнні. Вершы. Мінск, 1967.
Рудабельская рэспубліка.
Аповесць. Мінск, 1968.
Вершы. Вершы і паэмы. Мінск, 1968.
Паэма дарог. Вершы. Мінск, 1970.
Агеньчык у акне. Апавяданні. Мінск, 1972.
Выбраныя творы ў двух тамах. Мінск, 1973.
Гарачае лета. Аповесць. Мінск, 1974.
Ранні снег. Аповесць. Мінск, 1975.
Зазімак. Вершы. Мінск, 1976.
Суравая дабрата. Аповесць, Мінск, 1977.
Лірыка. Вершы. Мінск, 1978.
Зачараванасць. Вершы. Мінск, 1978.
Дзве аповесці. Мінск, 1980.
Сонечная сцежка. Вершы. Мінск, 1980.
Асеннія гнёзды. Вершы. Мінск, 1982.

На рускай мове

У синіх криниц. Стихи. «Советский писатель». Ленинград, 1960.
Вася Веселкин летит на Луну. Сказка. Минск, 1962.
Высота. Стихи. «Советский писатель». Москва, 1966.
Горивода. Стихи. Минск, 1967.
Рудобельская республика. Повесть.
«Советский писатель». Москва, 1969.
Колокола. Стихи. «Советский писатель». Москва, 1972.
Сеятель добра и гнева. Повесть.
«Политиздат». Москва, 1975.
Рудобельская республика. Повесть.
«Воениздат». Москва, 1976.
Горячее лето. Повесть. «Молодая гвардия». Москва, 1977.
Зазимок. Стихи. «Советский писатель». Москва, 1978.

На українській мові

Лісова казка. «Веселка». Київ, 1979.

Пераклады

Аркадзь Гайдар. Ваенная тайна. Аповесць.
Мінск, 1936.
Жуль Верн. 80 000 лье пад вадой. Аповесць.
(У сааўтарстве з Ю. Лявонпым). Мінск, 1936.
Рабіндранат Тагор. Крушэнне. Раман. Мінск, 1958.
Аляксандр Блок. Выбраныя вершы і паэмы.
Мінск, 1980.

ЗМЕСТ

Сустрэчы і ростані

вершы 1977-1981

Апошні ветэран.....	5
Трапяткі радок	6
*** Чаму не закрасуе красавік?.. ..	7
Акцёр	8
Калі ты друг	9
Старая карчма	10
Друг	12
Дзік	13
Коціцца званочак	14
Асеннія дажджы	15
Развітальная журба	16
З табой і для цябе.....	16
Вясновы дым	17
Бярозы	18
Рабінавы сок	19
*** Каго ты цураешся?	19
Дзівакі.....	20
На чым трымаецца Зямля.....	21
Толькі вечар... ..	22
Балючая цішыня	23
Чалавек і бог	23
Асеннія гнёзды.....	24
Аддай без жалю	24
*** Калі завяе слепіць вочы	25
*** За вокнамі снежныя казкі	25
*** Я пазычаць калісьці бегаў жар	26
*** Мне крытыкі гавораць.....	26

Над зімою	27
Праўда і дружба	28
Размова з Уладзімірам Ільчом.....	29
Назаўсёды	32
Ачышчэнне.....	33
Дома	33
Галасы на Палессі.....	36
Прабачэнне	38
Усё ад маці	39
Жар-птушка.....	39
Дзве радасці.....	40
Успаміны... успаміны	41
Колеры жыцця	42
Мае сябры	43
*** Вось ізноў не да сну	43
Высокае імя.....	44
Мая пасада.....	45
Разуменне	47
*** Ужо і сонца на заходзе	47
За магістраллю — магістраль	48
Мястэчка	49
Да вясны!	50
Сівыя галубы	51
Паўстанак	52
Фінал загадкі	52
*** Жыццё хвастала, мяла і круціла.....	53
Сустрэчныя	54
Традыцыі	56
Святая грэшніца	57
Адна	58

Ружовы снег	59
Няміга	59
Завея	60
Вырай	61
Госці	62
Ідзе Купала па зямлі	63
Помнік Янку Купалу ў Ароў-парку	64
Вечны вучань	65
Скарб	66
Талент	66
Сівізна	67
З матчынага ліста	67
*** Не сходжу я з крутых узгоркаў... ..	68
Каралі	68
Пурпуровыя ветразі	70
Халодны ліпень	71
Нараджэнне песні	71
Турботы	72
Самакрытыка	73
Адзіная	74
Восень	75
Чытаючы «На полі Куліковым»	76
Рукі	76
У Глуску	78
Сумненні	78
Мастак	79
*** Мой лепшы друг на рубяжы пакут.....	80
Сустрэчы	80
Незваротнае	81
Каля вогнішча	82

Броўкава слова	83
Альтруізм	83
Спадчына	84
Маўчанне	85
Сэрца паэта.....	86
Галасы незабыўных	87
Кумір	88
І першы і апошні.....	88
Гукае лета	90
Абаронцы	91
Пазваніце	92
Нястачы	92
Кароткае лета.....	94
*** Не трачу я надзей	95
Забытая дарога	95
У творчай лабараторыі	96
Неспадзяваны снег.....	96
Пасля навалыніцы.....	97
*** Ляцяць лісты і павуціна	98
Трактат пра верлібр	98
Просьба	99
Вечнасць	99
Паэмы	
Памяць	101
Тры вымярэнні.....	105
Паэма дарог	115
Бясмертнай	130
Спалення масты.....	153
Трывожны маналог Зямлі.....	102
Ростань на світанні	170

З усмешкаю

Дружынніцы	186
Рамонт	187
Косы.....	188
Прамоўцы	189
Павага.....	190
Лавеласы.....	191
Характар.....	192
Пункт гледжання	194
Прызнанне	195
«Дабрадзей».....	196
Удод	198
Хвароба ад гардэроба	200
Сам	202
Літаратурны музей.....	202

Дзівосны свет

Вершы і казкі

Вясёлка	209
Кастры	210
Сенакос	211
Гусі.....	212
Хто вінаваты?	213
У лесе	214
Дзяцел.....	215
Млын	216
Ласяня.....	216
Ходзіць сон.....	217
Гарывада. Палеская легенда	219
Лясная казка.....	226
Вася Вясёлкін ляціць па Месяц.....	237

Слон. Казка	250
Светлячкі. Пушчанская казка.....	259
Каля карты паэзіі	

Пераклады

З рускай

Аляксандр Пушкін	
Анчар	264
Аляксандр Блок	
На полі «уліковым»	265
Незнаёмка	270
Фабрыка	272
Дэман	273
*** Аб доблесцах, аб подзвігах, аб славе ...	274
Скіфы	275
Салаўіны сад	278
Дванаццаць.....	284
Уладзімір Маякоўскі	
Ліст да Таццяны Якаўлевай.....	296
Няскончанае	299
Мікалай Ціханаў	
Хатынь	301
*** Дзе мой конь і шабля залатая?	302
Начная навальніца над Нявою.....	302
Мікалай Забалоцкі	
Бетховен.....	303
Непрыгожая дзяўчынка	304
Аблятаюць апошнія макі	305
Выпадак на Вялікім канале.....	306
Міхаіл Ісакоўскі	
Беларуская песня	307

Аляксандр Твардоўскі		Асколак пад сэрцам;	332
Запрашэнне гасцей.....	309	Уладзімір Цыбін	
Яраслаў Смелякоў		*** Беласнежжа, Беларусь, адгукніцеся!...	333
Ленін	310	Якаў Хелемскі	
Міхаіл Дудзін		*** ...Грузінам я ў расійскім перакладзе...	335
Наўздагон неўскай крызе.....	311	*** Дарожны знак — «На Сіняло...»	336
Зерне сей!	313	З украінскай	
Надпіс на рукапісу без подпісу	314	Леся Украінка	
Адліга	315	*** Скрозь — слёзы, плач і прычытанні....	338
Барыс Карнілаў		*** Гавораць вусны: «Ён навек загінуў!..»	338
Працяг жыцця	317	Максім Рыльскі	
Ілья Аўраменка		Ружы і вінаград	340
Мінька.....	319	Уладзімір Сасюра	
Марыя Камісарава		*** Далі салаўіныя, пошчак салаўіны.....	340
Купалава крыніца	321	*** Пакуты сэрца не сціскалі	341
*** Мой сад снягамі замяце	323	Мікола Нагнібеда	
Мікалай Браўн		*** Ці то снілася мне	342
Ода блакаднаму хлебу	323	Платон Варанько	
Дон Кіхот	325	Салдацкі скарб. Паэма	343
Арка галоўнага штаба	326	У Ладзімір Забаштанскі	
*** Калі замкнецца круг жыццёвы	326	Маці	350
Сяргей Арлоў		З фарсі	
*** ён пахаваны ў шар зямны.	327	Рудакі	
Паштоўка	328	Двухрадкоўі	351
Вадзім Шэфнер		З грузінскай	
Каска	328	Важа Пшаеела	
Ён птушкам свабоду дае	330	Не той герой, хто	354
Леанід Хаўстаў		З армянскай	
Два сэрцы	331	Геворг Эмін	
Глеб Пагіраў		*** Мама гаворыць заўсёды ціха	355

З літоўскай	
Саламея Нерыс	
Мой край	357
Вецер і дзеці.....	357
Белаю дарогаю	358
Без касцёла	359
Альбінас Жукаўскас	
Блытаніна	359
Уладас Мазурунас	
Сябрам	300
Юсцінас Марцінкявічус	
*** Кожны дзень я ў самога сябе паглыбляюся.	361
З латышскай	
Ян Райніс	
Сапраўдны чалавек.....	363
Ян Судрабкалн	
Жывая мова	364
Андрэй Балодзіс	
Маці	305
Інара Роя	
У лесе	366
Да Леніна іду.....	366
Тыдзень	367
З нізкі «Мора»	368
З аварскай	
Расул Гамзатаў	
У Ахваху.....	371
Пакуль не спыніцца зямля	374
Родная мова	376
*** Да сусор'яў, у бездань прастору	378

З азербайджанскай	
Самед Вургун	
Я не спяшаюся	379
Целагрэйка	380
Кар'ерыст	382
З узбекскай	
Зульфія	
Кропля	385
Міртэмір	
Воблака	387
З калмыцкай	
Міхаіл Ханінаў	
Арапзал (з паэмы).....	388
З яўрэйскай	
Ізі Харык	
Песні пра песні.....	391
*** Я сёння нечакана смерць адчуў	393
З чэшскай	
Пётр Безруч	
Чырвоная кветка	394
З венгерскай	
Дзюла Ійеш	
Прадвесне	395
Аціла Бераш	
Грукочуць табуны	396
Міклаш Вераш	
Песня кахання	397
Эндрэ Ража	
Недараваны псалом	398
З іспанскай	

Пабла Нэруда	
Распараджэнне	401
Кнігі Сяргея Грахоўскага	403

Грахоўскі С.

Выбраныя творы. У 2-х х. Т. 2. Вершы, паэмы, казкі, пераклады.: Маст. літ., 1983.—

414 с., 1 л. партр

Другі том выбраных твораў вядомага беларускага паэта Сяргея Грахоўскага склалі вершы 1977-1981 гадоў, паэмы «Памяць», «Тры вымярэнні», «Спаленыя масты» і інш., а таксама паэтычныя пераклады.